

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ - ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΕΜΠΤΗ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2019**

**ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ**

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό Σημείωμα

Ο Α. Καμύ το 1957 κερδίζει το βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας. Στην ομιλία του στην Ακαδημία της Σουηδίας αναφέρεται στην Τέχνη και στον κοινωνικό ρόλο του καλλιτέχνη.

[...] Προσωπικά, μου είναι αδύνατον να ζήσω χωρίς την τέχνη μου. Αλλά ουδέποτε την έβαλα πάνω απ' όλα. **Αντιθέτως**, μου είναι απαραίτητη γιατί συνυπάρχει με τον καθένα και μου επιτρέπει να ζω, έτσι όπως είμαι, στο ίδιο επίπεδο με όλους. Η τέχνη δεν είναι για μένα μια απόλαυση μοναχική. Είναι ένα μέσο για να αγγίζω τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων, προσφέροντάς τους μια προνομιακή εικόνα για τους κοινούς πόνους και τις χαρές. Εξαναγκάζει, **λοιπόν**, τον καλλιτέχνη να μην απομονωθεί και του επιβάλλει την πιο ταπεινή και οικουμενική αλήθεια. Και αυτός που συχνά επιλέγει τη μοίρα του καλλιτέχνη επειδή αισθάνεται διαφορετικός, πολύ γρήγορα αντιλαμβάνεται ότι δεν θα τονώσει την τέχνη και τη διαφορετικότητά του παρά μόνον αποδεχόμενος την ομοιότητά του με όλο τον κόσμο.

Ο καλλιτέχνης διαπλάθεται μέσα σ' ένα αδιάκοπο πηγαινέλα από το εγώ του στους άλλους, στο μεταίχμιο¹ μεταξύ της αναγκαίας γι' αυτόν ομορφιάς και της κοινότητας από την οποία αδυνατεί να αποσπαστεί. **Γι' αυτό τον λόγο** οι αληθινοί καλλιτέχνες δεν περιφρονούν τίποτε και υποχρεώνουν εαυτούς να κατανοούν αντί να κρίνουν. Κι αν πρέπει να πάρουν το μέρος κάποιου σε αυτόν τον κόσμο, δεν μπορούν παρά να ταχθούν υπέρ μιας κοινωνίας όπου, σύμφωνα με την ιστορική ρήση του Νίτσε², δεν θα κυριαρχεί πλέον ο κριτής αλλά ο δημιουργός, είτε είναι εργάτης είτε διανοούμενος.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

[...] Ο καλλιτέχνης μπορεί να ξαναβρεί το αίσθημα μιας ζωντανής κοινωνίας που θα τον δικαιώσει με μόνη προϋπόθεση να αποδεχτεί, όσο του είναι δυνατόν, τη διπλή **υποχρέωση** που προσδίδει αξία στο έργο του: να ταχθεί στην υπηρεσία της αλήθειας και της ελευθερίας. **Εφόσον**, προορισμός του είναι να συνενώσει τον μεγαλύτερο δυνατόν αριθμό ανθρώπων, αδυνατεί να συμβιβαστεί με το ψεύδος και τη δουλεία που, όπου βασιλεύουν, πολλαπλασιάζουν τη μοναξιά. Όποιες κι αν είναι οι προσωπικές μας αναπηρίες, το μεγαλείο της δουλειάς μας θα ριζώσει μόνο αν αναλάβουμε μια δέσμευση διττή³, που δύσκολα τηρείται: την άρνηση του ψεύδους για ό,τι γνωρίζουμε και την αντίσταση στην καταπίεση.

(Αμπέρ Καμί, «Ο Καλλιτέχνης και η Εποχή του. Ομιλίες στη Σουηδία», εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα, 2011, απόσπασμα, σελ. 26-28, διασκευή)

¹ μεταίχιμο: το διαχωριστικό σημείο ανάμεσα σε δύο αντίθετες καταστάσεις

² Νίτσε: Γερμανός φιλόσοφος

³ διττή: διπλή

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η δραστηριότητα

A1. «Προσωπικά ... είτε διανοούμενος»: Παρουσιάστε περιληπτικά στην τάξη σας το περιεχόμενο του συγκεκριμένου αποσπάσματος του κειμένου. (60-80 λέξεις)

Μονάδες 15

2^η δραστηριότητα

A2. **αντιθέτως, λοιπόν, γι' αυτό τον λόγο, εφόσον:** Ποιος είναι ο ρόλος της κάθε διαρθρωτικής λέξης/φράσης στη συνοχή του κειμένου;

Μονάδες 4

A3. Να δώσετε έναν τίτλο στο κείμενο.

Μονάδες 3

A4. α) ουδέποτε, επιτρέπει, αδυνατεί, δέσμευση: Να γράψετε ένα αντώνυμο για κάθε μία από τις παραπάνω λέξεις. (μον. 4)

β) περιφρονούν, υποχρέωση: Για κάθε μία από τις παραπάνω λέξεις του κειμένου να δημιουργήσετε μία πρόταση που θα φανερώνει τη σημασία τους. (μον. 4)

Μονάδες 8

3^η δραστηριότητα

A5. Σε μία σύντομη ομιλία σας στη Βουλή των Εφήβων να προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σύγχρονο σχολείο θα αναλάβει καθοριστικό ρόλο στην πρόοδο της τέχνης και του πολιτισμού. (200-250 λέξεις)

Μονάδες 20

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό Σημείωμα

Η Alda Merini είναι Ιταλίδα ποιήτρια και το 1996 προτάθηκε από τη Γαλλική Ακαδημία για το βραβείο Νόμπελ στη Λογοτεχνία.

[Ένα ποίημα δυο ερμηνείες]

Δεν έχω ανάγκη από χρήματα.
Έχω ανάγκη από αισθήματα,
από λέξεις, από λέξεις σοφά διαλεγμένες,
από λουλούδια που τα λένε σκέψεις,
από ρόδα που τα λένε παρουσίες,
από όνειρα που κατοικούν τα δέντρα,
από τραγούδια που κάνουν τ' αγάλματα να χορεύουν,
από άστρα που ψιθυρίζουν στ' αυτί των εραστών.
Έχω ανάγκη από ποίηση,
εκείνη τη μαγεία που καίει το βάρος των λέξεων,
που ξυπνά τις συγκινήσεις και φέρνει καινούργια χρώματα.

*Alda Merini, Μετάφραση: Ευαγγελία Πολύμου,
<https://bibliotheque.gr/article/67424>.*

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1^η δραστηριότητα

- B1.** Σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων να καταγράψετε ποιες είναι οι προσδοκίες της ποιήτριας. Τεκμηριώστε την απάντησή σας με στοιχεία του ποιήματος.

Μονάδες 15

2^η δραστηριότητα

- B2. α)** Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τρεις προσωποποιήσεις που υπάρχουν στο ποίημα. (μον. 6) Τι πετυχαίνει με τη χρήση τους η ποιήτρια; (μον. 1)

β) Η φράση «έχω ανάγκη» επαναλαμβάνεται στο ποίημα. Να ερμηνεύσετε τη λειτουργία της επανάληψης ως προς το νόημα του κειμένου. (μον. 8)

Μονάδες 15

3^η δραστηριότητα

- B3.** Η ποιήτρια δηλώνει ότι έχει ανάγκη την ποίηση. Εσείς, στη ζωή σας, κατά πόσο έχετε ανάγκη από κάποια μορφή τέχνης (μουσική, ζωγραφική, θέατρο, λογοτεχνία κ.λπ.); Σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων να αναπτύξετε την άποψή σας.

Μονάδες 20

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε **μόνον** τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα, **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό ανεξίτηλης μελάνης**.
4. Κάθε τεκμηριωμένη απάντηση είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: **10.00 π.μ.**

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

Απαντήσεις

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1 η δραστηριότητα

A1. Αγαπητοί συμμαθητές,

ο Αλμπέρ Καμύ αναφέρεται στη σχέση του καλλιτέχνη με την Τέχνη και με την κοινωνία. Αρχικά, διευκρινίζει πως η Τέχνη, αν και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής του καλλιτέχνη, δεν είναι αυτοσκοπός αλλά πράξη προσέγγισης και επικοινωνίας του με τους ανθρώπους. Επισημαίνει πως ένας καλλιτέχνης επιδιώκει τον εναρμονισμό της υψηλής αισθητικής με την κοινωνική προσφορά, αναγνωρίζοντας ότι η αποστολή του έγκειται στην αναζήτηση της πρωτότυπης καλλιτεχνικής σύλληψης και όχι στην αξιολόγηση του κόσμου. Σας ευχαριστώ (Λέξεις 76-78)

2 η δραστηριότητα

A2. Ο ρόλος της κάθε διαρθρωτικής λέξης /φράσης συνδέεται με την απόδοση αντίστοιχης νοηματικής σχέσης.

αντιθέτως: αντίθετες

λοιπόν: συμπέρασμα

γ' αυτό τον λόγο: αιτιολόγηση (ή αίτιο – αποτέλεσμα)

εφόσον: όρος, προϋπόθεση

A3. Προτεινόμενοι τίτλοι:

- Η τέχνη και ο καλλιτέχνης
- Ο προορισμός του καλλιτέχνη
- Ο ρόλος του καλλιτέχνη 2
- Καλλιτέχνης, Τέχνη και κοινωνία

A4. α) Αντώνυμα

ουδέποτε πάντοτε, διαρκώς, μονίμως

επιτρέπει απαγορεύει, δυσκολεύει, δυσχεραίνει, στερεί, αποτρέπει

αδυνατεί μπορεί, δύναται, γίνεται

δέσμευση αποδέσμευση, ελευθερία, άνεση, ευχέρεια

β)

• Οι διεφθαρμένοι πολιτικοί, ανάγοντας το ατομικό συμφέρον σε ύψιστη αξία, περιφρονούν τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου.

• Ο άνθρωπος με την έναρξη της επαγγελματικής του δραστηριότητας αναλαμβάνει την υποχρέωση της προσφοράς έργου προς την κοινωνία.

3 η δραστηριότητα

A5. [Κειμενικό είδος: ομιλία. Απαιτείται προσφώνηση κι αποφώνηση, στοιχεία προφορικότητας]

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε της Βουλής των Εφήβων,

Συνάδελφοι Έφηβοι Βουλευτές,

σε μια κοινωνία η οποία ταλανίζεται από διάφορες μορφές παθογένειας όπου οι νέοι - παιδιά κι έφηβοι της ηλικίας μας- αποπροσανατολίζονται εξαιτίας της

κυριαρχίας μορφών νόθης ψυχαγωγίας μιμούμενοι ξενικά πρότυπα, η πρόοδος της τέχνης κι ευρύτερα του πολιτισμού αναδεικνύεται σε αναμφισβήτητη ανάγκη. Άλλωστε, είναι κοινά παραδεκτό, όπως διδασκόμαστε, η ευεργετική επίδραση της καλλιτεχνικής δημιουργίας στο άτομο και την κοινωνία. Από το βήμα που μου δίνεται σήμερα, έχω την ευκαιρία να αναφερθώ στον ρόλο που καλείται να αναλάβει το σχολείο προς αυτήν την κατεύθυνση.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ (επαρκής η ανάπτυξη σε δύο παραγράφους)

Αναλυτικότερα, κρίνεται σκόπιμο η εκπαιδευτική διαδικασία να απαγκιστρωθεί από τη στείρα εξετασιοκεντρική αντίληψη που την χαρακτηρίζει, προκειμένου να υπάρξει χώρος για δράσεις πολιτιστικού περιεχομένου. Αυτό δύναται να επιτευχθεί με:

1. την ενίσχυση της ανθρωπιστικής εκπαίδευσης έναντι της τεχνοκρατικής, με την αύξηση των ωρών διδασκαλίας των εικαστικών και της λογοτεχνίας υπό την προϋπόθεση ότι θα παράγεται ουσιαστικό έργο και δεν θα αποτελούν ανάπαυλα μεταξύ των υπόλοιπων μαθημάτων.
2. Διοργάνωση εκδηλώσεων, συναυλιών και θεατρικών παραστάσεων που θα δίνουν τη δυνατότητα στον μαθητή να αποκτήσει νέες εμπειρίες και να βιώσει έντονα συναισθήματα.
3. Δημιουργία ομίλων ζωγραφικής και διαμόρφωση κατάλληλου χώρου στο πλαίσιο των σχολικών εγκαταστάσεων, ώστε να έχουν οι νέοι τη δυνατότητα να εκφράσουν τη δημιουργική τους φαντασία.
4. Οργάνωση δανειστικών βιβλιοθηκών προκειμένου να υπάρχει δυνατότητα προσέγγισης σπουδαίων έργων της ελληνικής και παγκόσμιας λογοτεχνίας. Μάλιστα, θα ήταν ωφέλιμη η συγκρότηση λεσχών ανάγνωσης όπου θα γίνονται συζητήσεις και θα διατυπώνονται απόψεις, ώστε να καθίσταται εύληπτο το έργο σημαντικών δημιουργών.
5. Επαφή των νέων με την έβδομη τέχνη προβάλλοντας ταινίες, ώστε οι έφηβοι - κυρίως- να μνηθούν στον ευρωπαϊκό κινηματογράφο και να αποδυσμευτούν από τη μαζική κουλτούρα χαμηλής ποιότητας που κατά κύριο λόγο προάγεται από την παγκόσμια βιομηχανία .
6. Αποδέσμευση από τον εξετασιοκεντρικό χαρακτήρα και τη λογική του διαγωνίσματος στο μάθημα της λογοτεχνίας, αφού η ανάθεση εργασιών θα βοηθούσε τους μαθητές να εμβαθύνουν στο έργο ενός λογοτέχνη αντλώντας από αυτό ερεθίσματα.
7. Εκπαιδευτικές εκδρομές σε μνημεία και επισκέψεις σε μουσεία με στόχο την εξοικείωση των νέων με την παράδοση.
8. Πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών για επαφή με πνευματικούς ανθρώπους (διοργάνωση εκδηλώσεων, ομιλιών), οι οποίοι θα προκαλέσουν με τα δημιουργήματά τους καλλιτεχνικές ανησυχίες και θα αποτελέσουν υγιή πρότυπα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Για πολλούς από εμάς, το σχολείο καθίσταται ο μοναδικός δίαυλος προσέγγισης της καλλιτεχνικής δημιουργίας και μύησης στον εθνικό πολιτισμό και την παγκόσμια κουλτούρα. Αυτό, συνεπώς, που έχουμε ανάγκη όλοι, μαθητές και καθηγητές, και το οποίο ζητώ σήμερα εκπροσωπώντας τους συμμαθητές μου, είναι η έμπρακτη

αρωγή του κράτους με την εξασφάλιση των αναγκών μέσω, για να αποκτήσουμε καλαισθησία και να καλλιεργήσουμε ο καθένας την προσωπικότητά του.

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1 η δραστηριότητα

B1. Οι προσδοκίες της ποιήτριας (του ποιητικού υποκειμένου) εκφράζονται από την επιθυμία για κάλυψη των προσωπικών αναγκών της. Επικεντρώνονται στην επιδίωξη της συναισθηματικής πληρότητας («Έχω ανάγκη από αισθήματα»), της διανοητικής λειτουργίας, του προβληματισμού και της έκφρασής του («από λουλούδια που τα λένε σκέψεις»), της ζωντανής επαφής και επικοινωνίας («από ρόδα που τα λένε παρουσίες»), της βίωσης των ιδανικών («από όνειρα που κατοικούν τα δέντρα»), της απόλαυσης της ομορφιάς της Τέχνης («από τραγούδια που κάνουν τ' αγάλματα να χορεύουν»). Προσδοκίες την εκπλήρωση των οποίων αναθέτει στην τέχνη της Ποίησης. (Λέξεις 53)

2 η δραστηριότητα

B2.

α) Στο ποίημα υπάρχουν τρεις προσωποποιήσεις:

- «από όνειρα που κατοικούν τα δέντρα»
- «από τραγούδια που κάνουν τ' αγάλματα να χορεύουν»
- «από άστρα που ψιθυρίζουν στ' αυτί των εραστών»

Η ποιήτρια με τη χρήση τους πετυχαίνει να προσδώσει στον λόγο, ζωντάνια, παραστατικότητα και αμεσότητα ώστε να διατηρήσει αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη, μέσω της εικονοποιίας που αποδίδουν οι προσωποποιήσεις που επιλέγει.

β) Η επανάληψη της φράσης «έχω ανάγκη» αξιοποιείται στο ποίημα για να δώσει έμφαση στη βαθιά, την ουσιαστική απαίτηση του ποιητικού υποκειμένου για βίωση της εσωτερικής πληρότητας από την ενασχόληση με την Τέχνη της ποίησης. Η επανάληψη εκφράζει κλιμακωτά τις αναζητήσεις του, καταλήγοντας στην κορύφωσή τους που αποδίδεται με την Τέχνη της Ποίησης.

3 η δραστηριότητα

B3. Η καθημερινότητά μου, ως τελειόφοιτος του λυκείου κι υποψήφιος των πανελλαδικών εξετάσεων μου προκαλεί συχνά δυσφορία κι άγχος. Άλλωστε, τον χρόνο μου όπως και των συνομηλίκων μου μονοπωλούν η μελέτη κι η προσπάθεια να αντεπεξέλθουμε στις αυξημένες απαιτήσεις των καθηγητών αλλά και τις προσδοκίες των γονιών μας. Βιβλία 5 και τετράδια στοιβάζονται στα γραφεία μας, ενώ καλούμαστε να αποστηθίσουμε έναν όγκο γνώσεων δίχως -κατά κανόνα- να έχουμε την ευκαιρία να παρέμβουμε διατυπώνοντας προσωπική άποψη. Την ίδια στιγμή, η βιομηχανία της μόδας επιβάλλει πρότυπα συμπεριφοράς, τα οποία στην πλειονότητά μας δεν μας εκφράζουν, ακόμη κι αν τα ενστερνιζόμαστε, ενώ το αστικό περιβάλλον δημιουργεί συνθήκες πίεσης εντείνοντας τους ήδη αυξημένους ρυθμούς ζωής. Γι' αυτό, η τέχνη σε οποιαδήποτε μορφή της λειτουργεί ευεργετικά συνιστώντας τρόπο ορθής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου αλλά κι έκφρασης συναισθημάτων. Χαρακτηριστικό είναι ότι σίχτοι τραγουδιών γίνονται συνθήματα της γενιάς μας, αφού οι καλλιτέχνες γράφουν όσα δεν μπορούμε εμείς να εκφράσουμε. (150 λέξεις)